

5773

Torah from Around the World

קמח אין תורה אין ואם תורה אין קמח אין אם
*Zonder levensonderhoud is er geen Tora
en zonder Tora is er geen levensonderhoud.*
(R. Eleazar ben Azarja, Pirké Avot 3:21)

Sjabbat 2 maart 2013 / 20 adar 5773
Sidra Ki Tisa, Sjemot [Exodus] 30:11 - 34:35
Tanach blz. 172-182
Haftara: Joël 3:1-5, 4:18-21
Tanach blz. 1163-1165

Commentaar: rabbijn dr. Shaul (Paul) F. Feinberg, emeritus decaan [Hebrew Union College](#) (HUC-JIR), Jeruzalem.

Vertaling: Rachel Reedijk
[Het Engelse origineel](#)

Nieuwe kansen

De sidra van deze week illustreert, onder andere, hoe wereldse, administratieve zaken uit het gewone leven – zoals het houden van een volkstelling en het fiscaal besturen van een gemeenschap – interfereren met grote, dramatische episodes in het leven: de openbaring van kosmische waarheden, vertaald in menselijke termen. Hoewel vermoedelijk maar weinigen onder ons dat laatste uit eigen ervaring kennen, zijn we getuige van opwindende veranderingen in de natuur, massale volksverhuizingen, en de landing van ruimteverkenner en mensen op ver verwijderde hemellichamen. De geboorte van een kind is natuurlijk het grootste wonder dat we kunnen meemaken.

Aan het einde van onze sidra lezen we opnieuw hoe Mosjé's verlengde verblijf op de berg Sinai de Israëlieten ertoe bracht om een gouden kalf te maken, typisch een daad uit een afgodencultus. Dit mondt uit in de schokkende dood en vernietiging van de vermeende overtreders onder de bevolking. Het kapotslaan van *de Loechoth haBrit*, de twee stenen tafelen, leek het eind van het Verbond-in-wording aan te kondigen.

Uit ieder trauma kan echter, zij het met vertraging, hoop voortkomen. Mosjé wijst op dit teken van hoop in een eerder pleidooi, nadat het volk het heeft laten afweten, hijzelf zijn zelfbeheersing verliest, en we misschien zelfs kunnen zeggen dat God is tekortgeschoten (Sjemot/Exodus 33:12-23). Hij heeft hulp nodig om leiding te kunnen geven aan zijn volk. Dan zegt God: „Als dan mijn majesteit voor je langs gaat, zal Ik je in een kloof laten schuilen en Mijn hand beschermend voor je houden tot Ik voorbij ben.” (Sjemot 33:22) Even later staat Gods „tweede kans” op het punt bekend gemaakt te worden. Het maakt Mosjé bewust van het goddelijke karakter van vergevingsgezindheid, en het weerspiegelt de herbevestiging van het Verbond. Mosjé hakt twee nieuwe stenen platen uit - „De Eeuwige daalde neer in een wolk, Hij kwam naast Mosjé staan en riep de naam Eeuwige uit. De Eeuwige ging voor hem langs en riep uit: ‘De Eeuwige! De Eeuwige! Een God die liefdevol is en genadig, geduldig, trouw en waarachtig, die duizenden geslachten zijn liefde bewijst’.” (Sjemot 34:5-7)

Rabbin Gunther Plaut z.l. verrijkte ons in 2005 met zijn *The Torah: A Modern Commentary*, een fenomenale tekst om uit te leren en te mediteren. Op pagina 606 becommentarieert hij de grafische vorm van Hebreeuwse letters, die ieder op zich een speciale betekenis bevatten. In dit gedeelte van de Openbaring aan Mosjé verschijnt het Hebreeuwse woord ‘*Notzer*’ met een vergrote letter noen, dit om te betekenis te onderstrepen van zachtmoedigheid die groeit en standhoudt, die wordt nageleefd en gekoesterd. Dit is gedaan om het niet te verwarren met een ander woord dat er vergelijkbaar uitziet en net zo klinkt, *Otzer*, dat onthouden van vriendelijkheid betekent.

We kunnen hierbij ook denken aan het Lied van de Bevrijding, de *Sjirat HaJam*, dat gezongen wordt aan de oever van de Rietzee (Sjemot 15). Daarin zingen Mosjé, Mirjam en het volk dankliederen: „Ik wil zingen voor de Eeuwige, Zijn macht en majesteit zijn groot!” [de klassieke verwoording waarbij de Eeuwige als ‘mannelijk’ wordt voorgesteld, geeft niet de mening van de schrijver weer]. Rabbin Abba Sjaoel merkt op dat het Hebreeuws gelezen kan worden als: „Ik zal mijzelf aan Hem gelijk maken...”. De commentator leert ons te zeggen dat „aangezien God compassie en vergeving betoont, jij dat ook moet doen; dit is de essentie van het *imitatio Dei*, waarnaar wij moeten streven.” (Sjabbat 133; Ituré Torah, Y.Orstein, 1995, blz. 126).

In de liberaal-joodse traditie is het gebruikelijk om Tenach te zien als een inspirerend en een (goddelijk) geïnspireerd verhaal. We vinden er richtsnoeren in, alsmede een leidinggevende Aanwezigheid, (het is een boek dat) het waard is om te bestuderen, er over na te denken en om te zetten in daden. Rabbin Joel Oseran, vice-president van de afdeling Ontwikkeling bij de World Union for Progressive Judaism, heeft daarvan een betekenisvolle uitleg gegeven in een WUPJ Tora-commentaar. Hij bouwde daarbij voort op de lessen van rabbin Harold M. Schulweis. Schulweis geeft een hedendaagse verklaring voor de literatuur, waarin de bemoeienis van Hasjeem met de wereld wordt beschreven. Gods daden ziet hij als een vorm van *tikkoen olam* – het herstellen van de wereld door geheiligde daden. Het gegeven dat God compassie en vriendelijkheid betoont, en genadig is, roept ons op in dezelfde geest te handelen. Het is problematisch om in menselijke termen over God te spreken, als een persoon met eigenschappen zoals deze. Rabbin Schulweis benadrukt echter een ander aspect: wij ervaren de Eeuwige in daden die compassie, zachtmoedigheid en genezing teweeg brengen; we ervaren de Eeuwige in de hulp bij het ‘opstaan’ voor degenen die zijn ‘gevallen’, in een wereld die lijdt; hij noemt dit „predicatieve theologie” [vrij vertaald: niet vrijblijvende theologie, RR] (In God’s Mirror, Ktav Publishing House, 1990, blz 93).

Terwijl we in de eeuwige strijd die het leven is betekenis proberen te peuren uit de desintegratie, anders gezegd, een kosmische orde proberen te vinden in de chaos, zoeken we naar middelen om die kosmos te helen. Temidden van onze families, teruggeworpen op onszelf en onze geliefden, van wie we adviezen hopen te krijgen, en die wij op onze beurt bijstaan en die wij op nieuwe wegen wijzen, zoeken we naar nieuwe kansen. Bovendien creëren we ook nieuwe kansen als lid van de gemeenschap, als we vorm geven aan het Joodse volk. Het is een voortdurend streven deze nieuwe kansen waard te zijn, op de weg die wij moeten gaan, hier in Eretz Jisraël. Voortdurend spannen we ons in om vrede te bereiken in ons land, tussen ons volk en onze burens met wie we in constante vijandschap leven. Dit is niettemin de plaats die verbonden is met hoop en nieuwe kansen, waarover rabbijn Richard Hirsch eerst schreef in 'On Broadway', en waarnaar onze overleden collega rabbijn David J. Forman zijn boek vernoemde, *Israel on Broadway, America; Off-Broadway Jews in the New Millennium*.

De sidra begint met „*Ki tisa – als je je hoofd optilt*” – in de betekenis van: Als je een hoofdelijke telling houdt, als in een volkstelling. Mijn voorstel is dat we in alles wat we ondernemen niet proberen onze opdracht te kwantificeren, hoe belangrijk ook, maar zoeken naar de kwaliteit van het 'rekenschap afleggen' van onze daden; dat we trachten foute handelingen te herstellen door de nieuwe kansen die God ons biedt, aan te grijpen.